

kiellettyä kulkukauppaa: useita on sen tähden viety oikeuteen ja tuomittu Suomen lakien mukaan. Hertel- lin mukaan näin tapahtuu vastakin.

Maiju Keynäs on lisensiaattitutkimuksessaan (1981) selvitelty laukkukauppiaita koskevia oikeusjuttuja mm. Kemiön saaren osalta (Dragsvik, Kemiö, Västanfjärd). Kärjöpöytäkirjoista ilmenee, että juttuja, joissa syytettynä oli kulkukaupasta kiinni jäänyt tai epäilty, oli vuosina 1859-1900 yhteensä kymmenen. Vastaava luku naapurikunnassa Perniössä oli 27 ja koko läänissä 75. Koko maata ajatellen laukkukauppiaita koskevia juttuja oli eniten juuri Turun ja Porin läänissä, vähiten Oulun läänissä.

Rahvas suojeli laukkukauppiaita

Niinpä ”Arkangelin miehet” varoivat liikkumasta kovin lähellä pitäjän keskustaa, taajamia ja pääteitä välttyäkseen joutumasta vaikeuksiin. Syrjäkylissä vaara ei ollut kovin suuri, sillä taval-

linen rahvas suosi, suojeli ja majoitti heitä. Usein sattui, että kolme, neljäkin kulkukauppiaista tuli taloon ja pyysi yösiijaa. Sitä ei yleensä kielletty, jos vain tilaa oli, sillä heitä pidettiin kunnollisina ihmisinä.

Vuokinsalmelainen **Iivana Karhunen**, joka kiersi laukkukaupalla Kemiössä vuosina 1909-1912, kertoi häntä haastatelleelle professori Pertti Virtarannalle, että Kemiön ja Paraisten seudun ruotsinkieliset olivat ystävällistä väkeä, vaikei heidän kieltään kunnolla osannutkaan - yhtä mukavia ihmisiä kuin inkeriläisetkin; nämä olivat Iivanalle tuttuja varhemmilta vuosilta. Kun oli vähän tutustuttu, yösiijan sai helposti. Turun puolen suomalaiset sen sijaan olivat kovin ylpeitä.

Monet kulkukauppiaat tulivat aina uudestaan vuosi vuodelta, käy ilmi **Carl Jacob Gardbergin** v. 1947 kokoamasta haastatteluai- neistosta. Näin maaseudun väki oppi vähitellen tuntemaan heidät, mutta vain etunimiltä; oli Vasili, Simon,

Petter, Oskar, Nikolai ja monta muuta. Sukunimiä ei koskaan mainittu, luultavasti turvallisuussyistä. Liioin he eivät puhuneet juuri mitään kotiseudustaan. Yleisen käsityksen mukaan he olivat lähtöisin kaukaa pohjoisesta, Arkangelista ja siitä tuli nimityskin ”arkangelit”.

Laukkurien ruotsinkielien taidoista haastatelluilla oli toisistaan poikkeavia muistikuvia. Joku mainitsi heidän puhuneen ruotsia pahasti murtaen, toinen taas varsin hyvin enemmän suomalaisella kuin venäläisellä korostuksella. Paikallisen rahvaan kanssa he tulivat ilman sanottavia vaikeuksia.

Tultuaan taloon he halusivat ensin kuumaa vettä: teetä heillä oli aina mukanaan. Sitä heillä oli tapana juoda paljon. Kuppi toisen jälkeen tyhjensi ja näytti siltä, ettei sekään ollut tarpeeksi.

Taloon tullessaan laukkukauppiaat huuudahti kynnykseltä murteellisella ruotsilla: God dag, god dag. Ska vi handla lite smocka! Mitä tuo kiertoilmaus tarkoitti, on

vaikea sanoa *smocka*-sanan monien merkitysten takia. Taustalla on melko karkeaa kansanomaista huumoria.

Kauppavaraitaan nämä Arkangelin miehet kuljettivat korkeissa nahkalaukuissa, jotka kiinnitettiin remmeillä selkään. Laukku eli sumptsa oli painava ja siksi miehet kulkivat etukumaras-

He kauppasivat mm. kankaita, pöytäliinoja ja hartiahuiveja. Hinnat olivat kohtuullisia ja niissä oli tinkimisen varaa. Monet kauppiasta ottivat vastaan mm. naisten takkien tilauksia ja toimittivat ne sitten asiakkaalleen, mutta vasta seuraavalla käynnillä puolen vuoden, ehkä vuoden kuluttua.

Tuohon aikaan, vuosisadan vaihteen tienoilla esimerkiksi Västanfjärdissä oli erään paikallisen kertojan mukaan vain kaksi pientä kauppaa, toinen Lammalassa, toinen Östanåssa. Niiden tavaravalikoima oli verrattain suppea, joten laukkukauppiailla riitti asiakkaita.

Ensimmäinen vienalaiskauppa aloitti toimintansa Kemiön saarella v. 1892

■ Kemiön saaren ensimmäinen karjalainen maa-kauppiaa oli **Vasili Jelisejeff Sidoroff**, kotoisin Kiestingin kirkonkylästä. Hän perusti 16.11.1892 kaupan Dragsfjärdin kappeliin Björkbodan kylään. Sijaintipaikka oli epäilemättä hyvä, sillä siellä toimi tuohon aikaan sikäläisissä oloissa huomattava teollisuusyritys, Björkboda Manufakturfabrik (Björkbodan Kotiteollisuus-tehdas).

Vuonna 1895 tuli voimaan asetus kaupparekisterin pitämisestä. Sidoroffin kauppa merkittiin tähän rekisteriin numerolla 2533 joulukuun 13. p:nä 1896. Samoihin aikoihin Sidoroff rekisteröi myös toisen kauppansa, joka sijaitsi Matilde-

dalissa (7.12.1896). Pian vuoden 1899 jälkeen, jolloin Sidoroff teki lakkautusilmoituksen Björkbodasta - luultavasti alkupuolella vuotta 1901 - hän muutti mantereelle Matildedaliin.

Sidoroffin veljeksillä Nikolaiilla ja Simanalla (Simo) sekä Vasililla, joka oli Simanan setä - oli kullakin kauppa-alue Perniössä 1890-luvulla. Erikseen on vielä mainittava Lazarus Sidoroff, joka perusti kaupan Matildedaliin 1880-luvulla: elinkeinoilmoitus 17.8.1887.

Ei ole tiedossa, oliko Lazarus em. veljeksiä vai vanhempaa polvea.

Sidoroffin veljeksistä Simo (Simana) jäi varmuudella Suomeen. Hän sai Suomen kansalaisoikeudet

v.1920 ja teki seuraavana vuonna 14.2.1921 elinkeinoilmoituksen kaupasta, jonka sijaintipaikka oli Finbyn Domarby. Kauppa toimi vuoteen 1984 saakka.

■ **Simo Salomaa** ent. Simeon Feodorovitš Semenoff (1876-1954) menestyi parhaiten Kemiön saarelle kauppiaita perustaneista Vienan miehistä. Parhaimmillaan hänellä oli kolme kauppaa, joista pääliike Pålvalsbyn kylässä kasvoi merkittäväksi kaupakartanoksi.

Salomaa oli syntynyt Kiestingin Vaarakylässä.

Hänen vanhempansa olivat Feodor Vasiljevits Semenoff ja Maria Arhipoff (Arhipainen) Paanajärven Sompajärven kylästä.

Salomaan puoliso Martta (Matrona) Majurin oli lähtöisin Kiestingin Valasjoelta, syntynyt v. 1886.

Pariskunta vihittiin Vaarakylän kirkossa v. 1904. Matronan vanhemmat olivat Orto Moisejevits Majurin Valasjoelta ja Muarie Karvarindin Kiestingin Suvi-Suurenjärven kylästä.

18-vuotiaana edessä olivat kutsunnat, ja Simo joutui v. 1894 neljäksi vuodeksi Venäjän armeijaan suorittamaan asevelvollisuutta. Palveluspaikkana oli Novgorod. Tuolta ajalta mieleen jäi erikoisesti tsaari Nikolai II:n kruunajaisparaati, jossa hänen joukko-osastonsa oli mukana.

Sotaväen jälkeen vuorossa olivat avioliiton solmi-

Salomaan kauppa Pāvalsbyn kylässä noin v. 1928. Portaiden vieressä vas. Simo Salomaa, portailta alhaalla puoliso Martta ja tämän oikealla puolella veljentytär Stepanida Majurin o.s. Semenoff, portailta ylhäällä vas. lukien Simon tyttäret Maria ja Irina sekä tyttärentytär Anna Pietola. Portaiden oik. puolella Oskari Majurin ja vieressään yksi perheen neljästä pojasta, ehkä Filip, josta myös tuli kauppias ja ylätasolla oik. Simon tytär Eudokia ja vas. joku Majurinin pojista. (kuva: Sagalundin museo).

minen ja oman kaupan perustaminen Kemiöön. Elämä ei kuitenkaan vielä vaikiintunut. Syttyi I maailmansota, ja Simo kutsuttiin armeijaan. Niiden kolmen vuoden ajan, jolloin hän palveli etupäässä Karpateilla, vaimo ja lapset (Jakov, Irina ja Maria) asuivat Vaarakylässä. Neljäs lapsista, Eudokia (Edit) syntyi v. 1920.

Salomaa perusti ensimmäisen kaupan – tasan sata vuotta sitten – v.1906 Mattkärrin kylään, josta se kaksi vuotta myöhemmin 1908 siirrettiin Pāvalsbyhyn. Kemiön kirkonkylässä toimi tekstiililiike ja lisäksi kauppa Östermarkissa (perust. 1920).

Simo Salomaa oli monipuolinen ja tarmokas yrittäjä. Paitsi vähittäis- ja tukku-kauppaa hän harjoitti turkis-

kauppaa sekä tuohon aikaan melko uutta valmisvaatekauppaa. Vähittäiskaupan asiakaskunnan muodosti paikallinen väestö; asiakkaita kävi naapuripitäjistä saakka. Tukkukaupan asiakkaina oli joukko Kemiön saarella liikkuneita laukkukauppiaita. Näistä monet tulivat aina viikonlopuksi Salomaalle, yöpyivät, kävivät saunassa ja täydensivät laukkujaan.

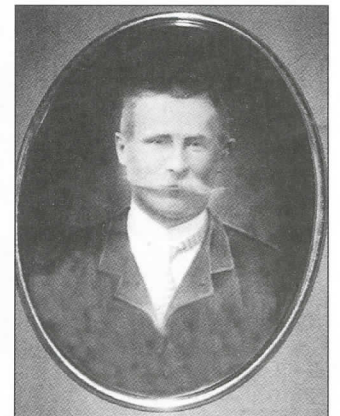
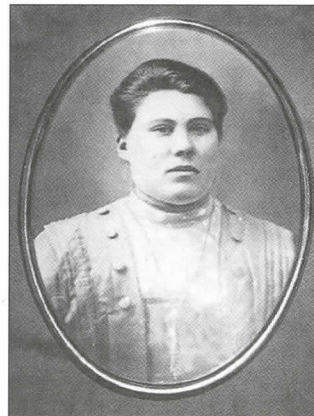
Myyntitavarat Salomaa hankki pääasiassa tukku-kauppiailta Turusta, jonne hän talvisin teki hevosella pitkiä ostomatkoja. Alkuvuosina hän kävi usein myös Pietarissa; sieltä hankitut tavarat kuljetettiin laivalla Kemiöön Fröjdbölen laituriin ja sieltä edelleen hevospeilillä.

Jo vuosina ennen maailmansotaa Martta-rouva al-

koi valmistaa alusvaatteita myyntiin. Ne tekivät hyvin kauppansa, ja kun valmisvaatteilla tuntui muutenkin olevan kysyntää, Salomaa hankki kankaita ja palkkasi räätälin, myöhemmin vielä toisen, ompelamaan hamei-

ta, takkeja, pukuja ja housuja. Räätäleillä – Taipale ja Viherlaakso – oli lisäksi apunaan useita kotiompelijoita.

Salomaa ajoi säännöllisesti kerran viikossa Dalsbrukin torille ja Björkbo-

Simo Salomaa (Vaarakylä) ja rouva Martta Salomaa o.s. Majurin (Valasjoki), kauppiaspariskunta Kemiöstä.

daan, vuoteen 1927 hevosella, sen jälkeen henkilöautolla, joka oli Pāvalsbyn ensimmäinen ja uutta koko Kemiön saarella. Toripäivillä tehtiin kauppaa, ja tutuilla asiakkailla oli tilaisuus sovittaa tilaamiaan vaatteita. Uusilta tilaajilta Salomaa otti mitat, neuvotteli kangaslaaduista ja väreistä sekä sopi muista yksityiskohdista.

Salomaa laajensi kauppatoimiaan myös turkiseläälle. Hän osteli ympäri vuoden säkeittäin oravan- ja kettunahkoja. Talvisilla Turun matkoillaan hän möi nahat etupäässä ulkomaalaisille ostajille, ruotsalaisille ja saksalaisille.

Nimen suomennos Simo Salomaa on vuodelta 1918.

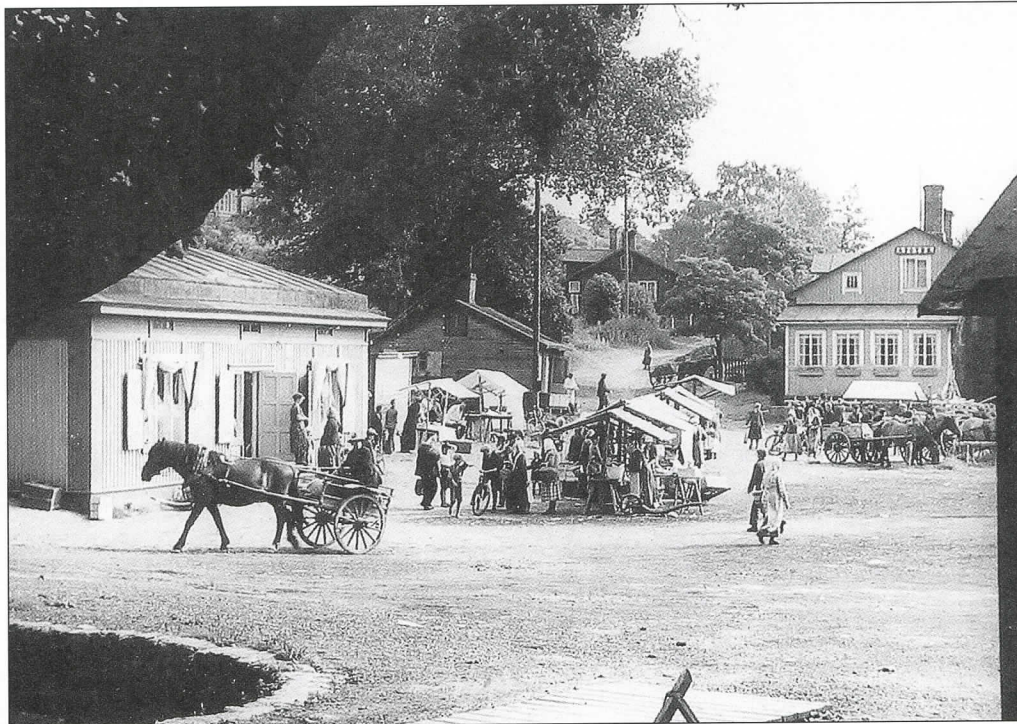
Ruotsinkielisessä ympäristössä hänestä käytettiin nimeä Simon.

Pāvalsbyn kauppa toimi vuoteen 1952 Salomaan nimissä. Vuosikymmenien kuluessa laukkuryssän aloittaneesta karjalaispojasta tuli menestyvä liikemies ja kunnioitettu kansalainen. Kun Karjalan Kannakselta saapui v. 1940 evakkoja Kemiöönkin, niin raskaan matkan viimeinen välietappi oli Salomaan kaupan piha. Sieltä tulijat sitten ohjattiin uusiin sijoituspaikkoihinsa Pāvalsbyn ja lähikylien mautiloille.

Salomaan tytär Edit jatkoi kaupankäyntiä isänsä jälkeen.

Simo Salomaan jälkeen F:ma S. Salomaa siirtyi tytär Editille, joka jatkoi liiketoimintaa miehensä, maanviljelijä Olof Mattssonin avustamana vuoteen 1990 saakka.

Taalintehtaan torilla oli viikonlopun markkinapäivinä vilkasta. Taustalla kauppa ja apteekki, hevosrattailla ajaa Simo Salomaa (kuva: Turun maakunta-arkisto).

Min ärade kundkrets

till kännettem, får jag härmed meddela, att jag har överlåtit min handelsaffär åt min svärson och dotter, och får jag samtidigt till alla och en var av mina kunder framföra mitt hjärtliga tack för det förtroende, som kommit mig till del under hela min långa verksamhetstid.

Kimito Pāvalsby i januari 1952

S. Salomaa.

Arv. asiakspiirilleni

ilmoitan täten, että olen luovuttanut kauppa-asiakkeeni vävypojalle ja tyttärelle. Samalla lausun sydämelliset kiitokseni siitä luottamuksesta, joka on tullut osakseni pitkän toimintakauteni aikana.

Kemiö, Pāvalsby, tammik. 1952.

S. Salomaa

Ärade allmänheten

meddelas härmed, att vi från ärets början har övertagit handelsaffären S. Salomaa i Pāvalsby, Kimito. Vi hoppas att den ärade allmänheten allt fortfarande skall skänka sitt förtroende åt denna handelsaffär.

Edit och Olof Mattsson

Kauppias Simo Salomaa 60-vuotispäivänään.

Annonsbladet/Ilmoituslehti

■ Michael Antonovič Arhipoff oli kotoisin Oulangan Laitasalmen kylästä. Arhipoff, joka tunnettiin Kemiössä saarella myös nimellä Ryss-Mikko, perusti

(Sidoroffin lopetettua) kaupan Björkbodaan. Kruunuvoudin asiakirjoista ilmenee, että Arhipoff oli saanut läänin kuvernöörin välipäätöksellä 23.11.1899 oikeu-

den harjoittaa maakauppaa ja tehnyt säädetyt ilmoituksen kruunuvoudille aikomuksestaan perustaa kauppa Björkbodan kartanon maalle alkaen 1.1.1900.

Jo kahden vuoden kuluttua 23.12.1901 Arhipoff saanoi kauppaluvan irti, mutta anoi vielä ennen vuodenvaihdetta luvan palauttamista. Tarkoittiko tämä mielenmuutos siirtymistä Genböleen, se ei käy ilmi lääninkanslian eikä kruununvoudin arkistoista. Genbölen kauppa kuitenkin mainitaan eräissä epävirallisissa lähteissä. Myöhempien asiakirjojen mukaan kaupanpito Björkbodassa kuitenkin jatkui.

■ **Feodor Antonovitš Arhipoff**, suom. Auer, oli syntynyt 14.2.1867 Oulangan Laitasalmen kylässä. Puoliso Amanda o.s. Uggendahl, ev. lut. Pariskunta vihittiin Turussa 20.9.1896, ja heille syntyi viisi lasta (Michael, sitten Maria, Wera, Antonij ja Alla). Feodorilla oli eräiden tietojen mukaan kauppa Nivelaxin kylässä Västanfjärdissä, sitten lyhyen aikaa Tapon kylässä. Näille tiedoille ei ole löytynyt vahvistusta asiakirjoista, joten asia jää avoimeksi. Kauppa saattoi olla jonkun toisen nimellä. Sen sijaan lääninkanslian arkistossa on tieto, jonka mukaan Feodor anoi kulkukauppaluvan elokuussa 1902. – Feodor ja edellä mainittu Michael olivat veljeksiä.

Feodorin lapsista vanhin Michael, synt. 1898 Dragsfjärdissä, meni v. 1919 naimisiin Nivelaxista kotoisin olleen torpparin tyttären Ester Elvira Nummelinin kanssa, ja muutti 1920 Västanfjärdin ev. lut. seurakuntaan. Aviokuulutuksissa hänen ammatikseen on merkitty maanviljelijä. On mahdollista, että hän harjoitti myös laukkukauppaa.

■ **Oskar Majurin**, Kiestinki Valasjoki, ent. Osip Majurin (1888–1945), piti kauppa Kemiön Pedersån kylässä. Hänen puolisonsa oli Simo Salomaan serkku Stepanida, Ivan Semenoffin ja Palaga Matvejeffin tytär. Vaimo hoiti kauppa, isäntä kiersi viikottain hevosella pitkin kylää tavaraa kauppamassa.

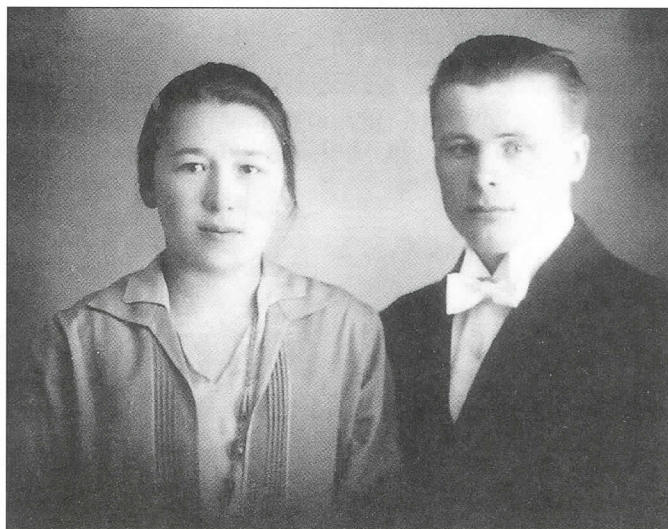
Oskar Majurin piti kauppa Pedersån kylässä, mutta kiersi viikoittain kylillä kaupanteossa. (kuva: Sagalundin museo).

■ **Filip Majurin** (1924–2004), Oskarin poika. Hänellä oli vv. 1968–1995 vaatetusliike F:ma Majurin/T:mi Majurin, joka sijaitsi Kemiön keskustassa, yhdessä B. Bergströmin kanssa vaatetusliike ”Kimito Dam och Herrekipering”. Lisäksi kaupparekisterissä on maininta liikkeestä Kimito Varucentral – Kemiön Tavarakeskus - Majurin & Co.

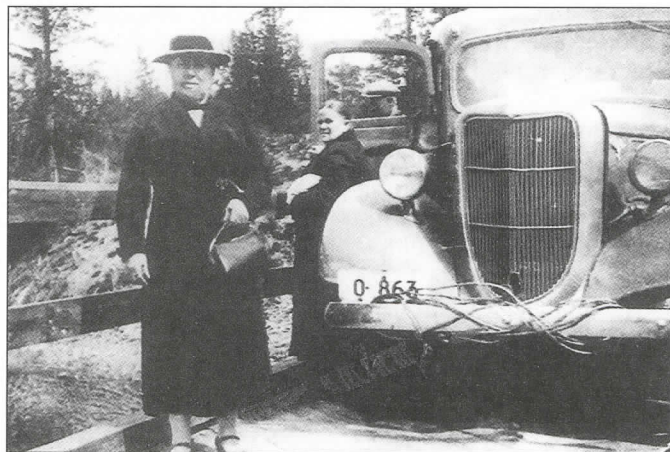
■ **Mattinen Ville**, ent. Matvejeff Vasili Larionovitš, synt. 1906 Kiestingin Vaarakylässä. Puoliso v:sta 1928 Maria Rotonen.

Mattisella oli kauppa Kemiössä Viksvidjan kylässä vv. 1928–1935. Hän toimi noina aikoina Kansa-yhtiön vakuutusasiamiehenä, ja hänen liikkuessaan vakuutuksia myymässä vanhemmat, Lauri (Lari > Ilarion), synt. 1874 ja Olga o.s. Larionova Röhöstä, hoitivat kauppa.

Ville Mattinen muutti 1930-luvun alussa Pudasjärvelle. Siellä hänellä oli oma kauppa 1932–48 ja myöhemmin sivuliikkeet Korenolla, Kuressa ja Naamangalla, ja vuodesta 1948 itsepalvelumyymälä ja ruokala Oulussa.

Ville Mattinen ja hänen puolisonsa Maria o.s. Rotonen.

Palaga Semenoff o.s. Matvejeff ja Lari Mattisen vaimo Olga o.s. Larionova (Röhöstä) 1930-luvulla Kemiössä (kuva Kauko Mattiselta).

Rugojeffin sekatavara- ja kangaskauppa Tjudan kylässä. Pihamaalla vas. nimismies Ernst Schalien sekä Akima, Otto, Nikolai, August ja Anni Rugojeff. (kuva. Sagalundin museo/Axel Österberg).

■ **Akima Timofejevitš Rugojeff**, synt. 1872 Kostamuksessa. Hän perusti vuosisadan alkupuolella 1907 siirtomaatavara- ja kangaskaupan Kemiön pitäjän Tjudan kylään. Elinkeinoasetuksen tarkoittaman ilmoituksen hän teki Halikon kihlakunnanvoudille 31.3.1907 ja kaupparekisteriin liike merkittiin 24. 8.1907. Rugojeffin kaupassa oli suuri varasto ja se toimi laukkukauppiainden tukikohtana ja hankintapaikkana.

Akima joutui sotaväkeen ja sitä tietä 1914 maailmansotaan. Kauppakalenterissa Rugojeffin kauppa mainitaan vielä v. 1917. Luultavasti joku veljeksistä toimi kaupanhoitajana maailmansodan vuosina. Sodan jälkeen Akima jäi perheineen Karjalaan. Hän kuoli 1930-luvulla Kannanlahdessa. Leski – Hilippä ja Tatjana Karhusen tytär Anni (Domna Huovisen sisko) – kuoli Jyväskylähdessä v.1968.

Kemiön saari laukkukauppiainden suosiossa

Kemiö oli laukkukauppiainden suosiossa huolimatta siitä, että piirin pitkäaikainen nimismies Ernst Schalien (v:sta 1881) teki kaikkensa tyrehdyttääkseen laittoman kaupanteon. Alueella liikkuneiden laukkukauppiainden lukumäärä on mahdoton selvittää, mutta eri asiakirjalähteiden perusteella heistä on voitu varmentaa ehkä puolet, neljäkymmentä. He kuuluivat etupäässä sukuihin Semenoff, Jakovleff, Karvarindin ja Rugojeff.

Semenoff-suvun kauppiainden jälkiä voidaan asiakirjojen perusteella seurata vuoteen 1830 saakka. Tuolloin vaarakyläläiset veljekset Vasili, Ilja, Kirik ja Nikolai Ivanovitš Semenoff

hankkivat passit Suomeen lähtöä varten. Heidän matkoistaan ei kuitenkaan tiedetä juuri enempää. Vasta toisen sukupolven edustajista, etenkin Vasili Ivanovitšin pojista sekä heidän jälkeläisistään on enemmän kerrottavaa. Suvun jäsenten kauppa-alueena olivat lähinnä Halikon kihlakunnan pitäjät sekä Parainen ja Karjaa.

Semenoff Vasiljevitš Feodor, Kiestinki, Vaarakylä (Simeon Semenoffin isä) kulki laukkukaupassa Kemiössä ja Paraisilla. Vuonna 1886 hän halusi perustaa kiinteän kaupan Paraisille Holmankylään. Kunnanhallitus katsoi kielteisessä lausunnossaan, että pitäjässä oli jo riittävästi kauppaliikkeitä sekä lisäksi, että suunnitellus-

ta kaupasta ”tulisi oivallinen myyntipaikka tullaamattomille tavaroille, joita saattoi helposti saada kuljeskelevilta arkangelilaisilta talonpojilta”. Läänin kuvernööri ei näin ollen myöntänyt kauppalupaa. – Feodor jätti kauppahommat ja palasi kotikyläänsä, missä kuoli neljän vuoden kuluttua 1890.

Semenoff Oskari (Osip) ja Semenoff Vaseli Vaarakylä, (Feodor Semenoffin veljiä) kiersivät laukkukaupalla Kemiössä ja Paraisilla koko ikänsä. – Molemmat hankkivat kulkukauppaluvan v. 1902

Semenoff Janne (Ivan), Simo Semenoffin veli, Vaarakylä. Kiersi isänsä Feodorin kanssa, perusti myöhemmin kaupan Tammisaareen

Simana Semenoff kulki laukkukaupalla Kemiössä 1900-luvun ensikymmenellä.

Semenoff Jaakko, Semenoff Janne (Oskari Semenoffin poikia), Vaarakylä. Kulkivat laukkukaupalla mm. Paraisilla. Jaakon poika Konsta(ntin) Semenoff, myöh. Sukala, synt. 1905 kulki laukkukaupalla ennen kuin ryhtyi maanviljelijäksi Nauvon pitäjään; hänellä oli siellä myös ”kammarhandel”, epävirallinen kotikauppa. Konsta meni naimisiin v. 1937 Elisabet Pohjolan kanssa ja heillä on kaksi poikaa, Rainer ja Kalevi Sukala.

Majurin Iivana ja Huotari (Matro Majurinin veljen Malahvien poikia), Kiestinki Valasjoki. Kulkivat laukkukaupalla Kemiössä ennen maailmansotaa. Molemmat kaatuivat Karjalan kansannousussa.

Majurin Elias (ent. Ilja Majurin, suom. **Laiho**), Kiestingin Valasjoen kylästä (1901-1966). Hänen puolisonsa Ester Söderström oli Kemiön Gammelbystä. Asuinpaikka oli Makilan kylä.

Elias Majurin (suom. Laiho) kiersi 1960-luvulle saakka.

Elias jatkoi kiertokauppaa pitkälle 1960-luvulle ajaen hevosella talosta taloon kauppatavaroineen. Hän möi tavaroita myös kotonaan. Tyttären Marita Ginströmin o.s. Laiho mukaan kytessä oli v. 1935 perustettu liike, jota parhaiten kuvaa sana ”kammarhandel”. Oliko Eliaksella virallinen kauppalupa, siitä ei ole tietoa.

Matvejeff Ilarion Aleksejevitš (Mattinen Lari >Lauri) oli syntynyt 1873 Kiestingin Vaarakylässä. Vuosisadan vaihteen kahta puolta hän liikkui Kemiössä ja haki syyskuussa 1900 veljensä Vasilin kanssa kulkukauppaluvan. Muutamien vuosien kuluttua hän Lari palasi kuitenkin takaisin koti-Karjalaan. Siellä hän pani pystyyn aittakaupan, mutta kauppamiehen veri veti laajemmille markkinoille, Pohjois-Norjaan ja Suomeen. Myyntitavarat Lari haki Pietarista; mukana saattoi olla viisikin hevosta kuormia vetämässä. Pitkillä kauppamatkoillaan kiertäessään hän möi myös lintuja sekä turkiksia.

Aittakauppa paloi 1910-luvun loppupuolella ja ehdittiin rakentaa uudelleen ennen vuotta 1922, kun tuli lähtö pakolaiseksi Suomeen. Perhe suuntasi kulkunsa Kemiöön, joka oli tuttu paikka vuosisadan alun laukku-

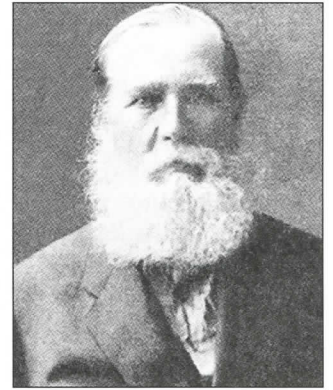
kauppavuosilta. Viksvidjan kylään perustettiin kauppa Vasili-pojan (Ville) nimiin. Kauppa toimi vuosina 1928-1935. – Kemiöstä Mattiset muuttivat Pudasjärvelle, missä Lari jatkoi kulkukauppaa hevosella. Hän kuoli Oulussa v. 1951.

Jehoroff Samuel, Jehoroff Severin ja Jehoroff Simon (sukunimi lienee Jegoroff). Kulkivat laukkukaupalla Kemiössä 1800-luvun lopulla; Samuel ja Severin hukkuivat Skinnarvikin lähellä purjeveneeseen kaaduttua v. 1894. Kolmas Jegoroffin veljeksistä oli **Simon**, niinkään laukkuri. Jegoroffin veljekset olivat kotoisin Kiestingin Valasjoen kylästä.

Asiakirjojen mukaan Peter Jegoroff -niminen vienankarjalainen kulki laukkukaupalla Ahvenanmaalla 1800-luvun puolivälin tienoilla. Hän otti siellä ruotsalaisen nimen Johansson.

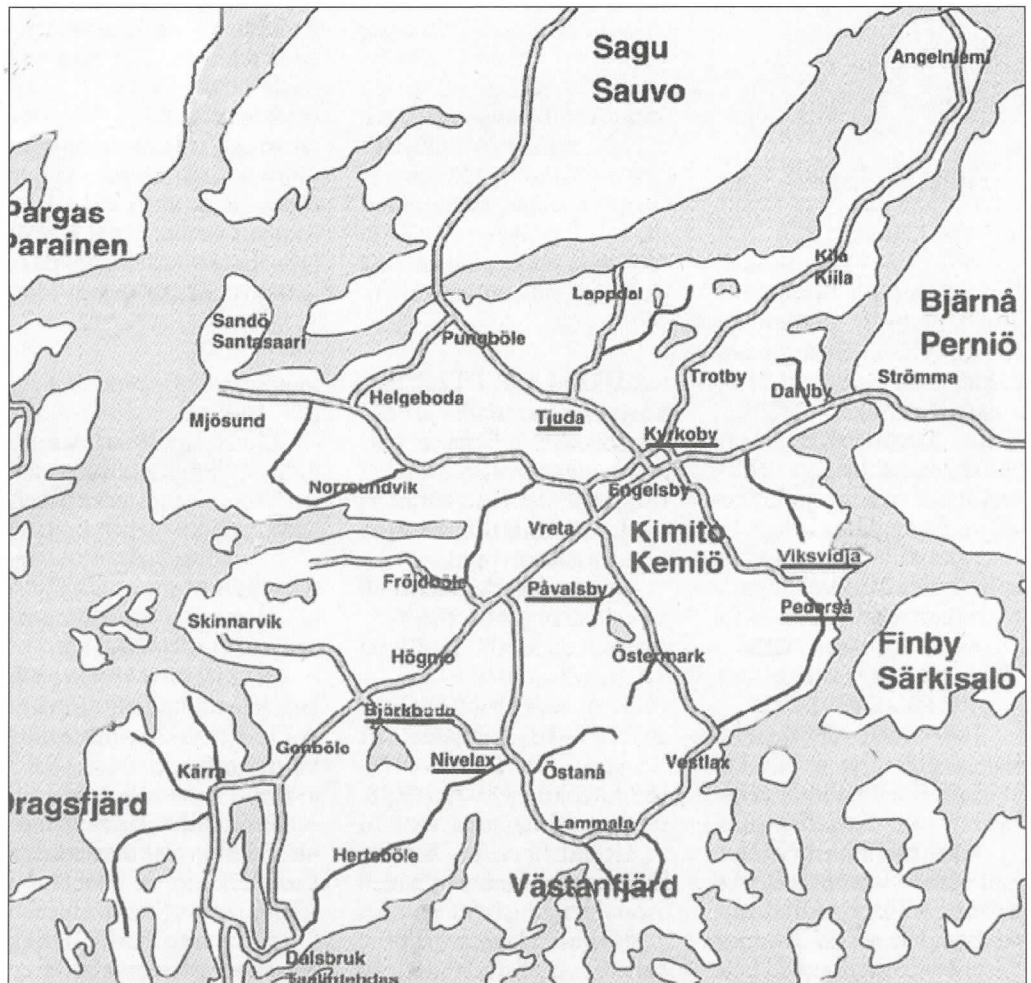
Jakovleff Huotari (Feodor) oli syntynyt 1851 Kies-

tingin Vaarakylässä. Hän tuli Suomeen laukunkantoon 17-vuotiaana, ja liikkui mm. Kemiössä, Perniössä ja Karjaalla. Mentyään naimisiin v. 1876 hän palasi Karjalaan, mutta tuli pian takaisin ja perusti oman kaupan Karjaan asemalle lähelle Pinjaisten tehdasta. Kauppa toimi samalla paikalla 24 vuotta.

Huotari Jakovleff 1851 - 1928).

Tämän jälkeen Huotari palasi Karjalaan, mutta tuli vuoden 1922 jälkeen sotapa-

Karttaan on alleviivauksella merkitty karjalaiskauppojen sijaintipaikat.

kolaisten mukana takaisin Suomeen ja ryhtyi elättämään itseään täällä nuoruusvuosiensa ammatilla, laukkukaupalla Paraisilla.

Jakovleff Aleksi, Kiestinki, Vaarakylä, synt. 1847. Oli tullut Janne Karvosen mukana Kemiöön jo 11-vuotiaana, kortteeripaikka Kiilankylän (Kilaby) Mellangårdin talossa. Välillä kävi kotona Karjalassa perheen luona. Viimeksi hän tuli Suomeen v. 1921 sotaa pakoon ilman omaisuutta, mutta sai vanhalta liiketuttavaltaan, tukkukauppia Josef Kiisikiltä 1000 markkaa rahaa sekä tavaraa, ja niin pääsi uudelleen alkuun. – Aleks Jakovleff kuoli noin v. 1925 ja on haudattu Kemiön kirkkomaahan.

Aleksin isä **Iivana Jakovleff** oli vanhan polven laukkukauppia. Hän liikkui Helsingin lähistöllä ja joutui siellä ryöstömurhan uhriksi noin v. 1857. Kysymyksessä on luultavasti vaarakyläläinen Ivan Prohorovitš Jakovleff, joka sai kaupapassin 1830-luvun alussa (1830-1831). Samaan aikaan passin saivat veljekset Jakov ja Matvei Grigorjevits Jakovleff.

Jakovleff Petteri, Kiestinki Vaarakylä. Anni Loskinen o.s. Jakovleff veli. Hän kulki 12–13-vuotiaasta laukkukaupalla Kemiössä, asui sittemmin perheineen Kiilankylässä Strömmasta pohjoiseen. Perhe palasi takaisin Karjalaan 1920-luvulla. Siellä Petteri myöhemmin, nähtävästi 1930-luvulla, vangittiin ja karkotettiin paikkakunnalta.

Jakovleff Janne, (edell. veli) kulki laukkukaupalla Kemiössä, asui Kiilankylässä, noin vuosina 1912 - 1914, myöhemmin Mynämäellä. Palasi Karjalaan.

Jakovleff Maksima, Vaarakylä, kiersi laukkukauppa 1900-luvun alkukymmenellä Kemiössä.

Vuosina 1900–1903, jolloin laukkukauppa oli tilapäisesti laillista, kulkukaupaluvan hakijoissa Turun ja Porin läänissä oli peräti kaksitoista Vaarakylän Jakovleffia. Vanhin heistä oli

Kondrat Petrovitš, syntynyt v. 1851.

Karppanen (Karpoff) **Janne**, (Kiestinki Kiisjoki), Riiko K:n veli. Harjoitti laukkukauppaa Kemiössä kolme vuotta kortteeripaikkana Salomaa. Jatkoj myöhemmin Lohjan seudulla

Karppanen (Karpoff) **Iivana**, Kiestinki Kiisjoki. Kulki laukkukaupalla Kemiössä, perusti sitten 1890-luvulla kiinteän kaupan Lohjalle. Joutui armeijaan ja maailmansotaan; kaatui itärintamalla Karpaateilla.

Karvonen Matti ent. Karvarindin, myöhemmin Laine (Kiestinki, Suvi-Suurijärvi), kulki laukkukaupalla Kemiössä, missä myös asui. Hän palasi sittemmin Karjalaan.

Timofejeff Vasili Karvarindin, synt. 1857 Kiestingin Suvi-Suurenjärven kylässä. Vasili harjoitti laukkukauppaa Kemiössä ja meni v. 1883 naimisiin Kiilankylästä kotoisin olleen Mellangårdin talon tyttären Edla Carolina Wahlstenin kanssa, synt. 1852. Pariskunta vihittiin Turussa 25.11.1883. – Vaimo kuoli v. 1922, mies 1934. Jälkeläisillä (Nikolai, Petter ja Olga) on sukunimenä Wahlsten.

Vasili kulki alkuvuosina yhdessä vanhemman veljen-

sä Jannen kanssa > (**Timofejeff**) **Ivan Karvarindin**, joka oli syntynyt 1841. Molemmat anoivat kulkukaupaluvan loppuvuodesta 1901. He olivat kirjoilla Turun ort. seurakunnassa, sitä ennen Tuoppajärven emäseurakunnassa.

Veljesten sukulainen, mahdollisesti setä, **Ivan (Janne) Karvonen** (Karvarindin) joutui ryöstömurhan uhriksi naapuripitäjässä Sauvossa lokakuussa 1907. Iivanan kotipaikka oli niin ikään Kiestingin Suvi-Suurijärvi, ja hän oli kiertänyt laukkukaupalla jo 44 vuotta, toisin sanoen noin vuodesta 1863. Kyseessä voisi syntyvävuoden ja etunimen perusteella yhtä hyvin olla edellä mainittu Ivan, Vasilin vanhempi veli. Isännimi (patronyymi) selvittäisi asian.

Janne ja Oskari Mattinen (Kiestinki, Valasjoki) laukkukaupalla Kemiössä 1910-luvulla.

Karhunen Juho (Ivan), synt. 1891 Vuokinsalmi. Kulki jo 12-vuotiaasta lähtien laukkukaupalla Inkerissä ensin setänsä Vatein kirjuriina, kun oli luku- ja kirjoitustaitoinen, myöhemmin myös sisaren miehen veljen Simo Rugojeffin kanssa. Siirtyi sitten v. 1909 Kemiöön, missä oli kortteerissa lankonsa, Anni-siskon mie-

men maakauppiaiden kalenteri. 1908

Lindroos Ernst: Arkan-geliter i Kimitobygden (teoksessa Fångster in tidens ström). 1983

Lindroos Tora: Evakuerade från Muola i Säkkijärvi (teoksessa Fångster i tidens ström II). 1991

Pekkilä Erkki (toim.); Hiljainen haltioituminen. A.O. Väisänen tutkielmia kansanmusiikista. SKS 1990

Pentikäinen Juha: Marina Takalon uskonto (luku: Laukkukauppa), Helsinki 1971

Virtaranta Pertti: Polku sammui. Vienalaiskylien vaiheita molemmin puolin rajaa. 1972

hen Akima (Alex) Rugojeffin luona. Juho kiersi viikot sumptsan kanssa Kemiön kylä ja oli viikonloput Rugojeffin luona. Kulki talvela kelkalla, kesällä tavarointa käsirattailla kuljettaen. Aluksi mukana oli Miikkula (Nikolai) Rugojeff, mutta kun Juho oppi tarpeeksi ruotsia, niin kiersi yksinään. Kaupankäynti oli vaivatonta, kun kylät olivat lähikäin ja asutus tiheää. Yöpaikan sai yleensä helposti.

Hän kävi Miikkulan mukana kaupalla myös Ahvenanmaalla, missä tällä oli eri aikoina useita kauppia, mm. Jomala (Södersunda Handelsbutik 1910–), Saltvik, Haraldsby 1912, Eckerrö ja Hammarland.

Vuonna 1912 Juho Karhunen joutui sotasyyniin, sitten v. 1914 Murmannin rataa rakentamaan ja kaupanteke jäi siihen. Rajan sulkeuduttua Juho siirtyi Suomeen ja asettui Juukaan, Pohjois-Karjalaan, missä jatkoi kulkukauppaa 1970-luvun alkuun saakka. – Juho Karhunen kuoli 2.12.1976. Laukkukauppiauralle tuli mittaa puoli vuosisataa.

Edellä mainittu Miikkula Rugojeff oli syntynyt Kostamuksen Suojärven kylässä ja naimisissa kivijärväläisen Palaka Vasseleintytär Marttisen kanssa. Heillä oli kauppia Ahvenanmaalla.

Vuoristo Sakari: Suvulta suvulle II. Karjalan Sivistysseuran historiaa 1906 -1996. Vammala 1996.

Suomen kauppa- ja teollisuuskalenteri 1909, 1911, 1912 -13, 1917, 1922 -24, 1932. Helsinki Kirjapaino Oy Sana.

Käsikirjoitukset:

Hoviniemi Helena: Vienan ja Aunuksen karjalaisen Suomessa harjoittama laukkukauppa maakaupan vapauttamisesta I maailmansotaan asti. Suomen ja Skandinavian historian pro gradu, 1970

Keynäs Maiju: Vienan ja aunuksenkarjalaisen Suomessa harjoittama laukkukauppa maakaupan vapauttamisesta laittoman kul-

LÄHDELUETTELO

Kirjallisuus:
Cederlöf Johannes: Pargasbygdens historiska öden 1866 -1930 (Sex årtionden av kommunalförvaltning och samhällsbygge).

(Luku Lanthandel och handelsmän). Åbo 1967

Enckell Olof: Krigaren och bonden. 1940

Forselius Victor: Finlands handels-kalender.

Åbo 1871, 1876, 1887, 1890, 1895, 1898, 1903

Gröndahl A. T – Nyberg G: Suomen maakauppiaiden osoiteluettelo. 1897

Kimitobygdens historia, del III –(Gårdfarihandel), Åbo 1987

Koskinen Edvard: Suo-

Kun Miikkula kuoli, leski palasi lapsiensa (3) kanssa Karjalaan, ensin Kivijärveen, muutti sitten miehen- sä kotikylään Kostamukseen ja oli siellä neuvostovallan alkuvuosina kyläkoulun opettajana. - Ahvenanmaalla toimi kauppiaina kostamuslainen Maksim Ortjon-pala Rugojeff, synt. 1878.

Akima (Alex) Rugojeffilla piti kortteeria muitakin sukuun kuuluvia laukkukauppiaita, mm. hänen veljensä: Otto, synt. Kostamus 1892 tai 1894, Makarie, synt. Kostamus 1892, Vasili, synt. Kostamus 1888, (Simana) Simo, synt. Kostamus 1883.

Nikitin Samppa, Oulanka kk, kulki laukkukaupalla Kemiön saarella Dragsfjärdin Taalintehtaalla (Dalsbruk) 1800-luvulla; meni naimisiin paikallisen tytön kanssa. Maiju Keynään haastattelussa <Marina Takalo> Nikitinin etunimeksi nimeksi mainitaan Timo, Juha Pentikäisen haastattelussa Samppa. - Turun ja Porin lääniin kulkukauppapalua hakeneissa esiintyy myös muita Nikitin-nimisiä.

Saavinen Vasili, s. 1889 Kontokki Saarijärvi, kiersi vv. 1909-1911 laukunkannossa Kemiössä, aluksi - kun ei osannut ollenkaan ruotsia - Nikolai Rugojeffin kanssa. Kesät hän oli koto-

na. Myöhemmin muutti asumaan Jaakkimaan, missä harjoitti maanviljelystä ja sen ohessa pienimuotoista kulkukauppaa. Perhe muutti sotien jälkeen Tornioon.

*

Laukkukauppiasluetteloon voi lisätä kaikki aikaisemmin mainitut Kemiön karjalaiset maakauppiaatkin. He olivat hankkineet oppinsa, kokemuksensa ja paikallisten olojen tuntemuksensa kiertävinä kauppiaina Kemiössä, lähipitäjissä tai Turunmaan saaristossa.

Niinpä esimerkiksi Siameon Semenoff oli liikkunut sumptsa selässä yhdessä serkkunsa Jaakko Oskarinpojan kera vuosisadan vaihteen tienoilla mm. Paraisilla ja Kemiössä.

Vasili Sidoroff puolestaan oli aloittanut kauppiamiehenä Kiskossa ja Kiikalassa. Siellä maa alkoi kuitenkin polttaa jalkojen alla, kuten käy ilmi käräjähaastatteesta 8.5.1860. Tavaraaluku meni ja kun nimikin oli vallesmannin tiedossa, Vasilin oli vaihdettava kiireimmiten paikkakuntaa. Missä hän jatkoi laukkukauppaa, siitä ei ole tietoa.

Kostamuslainen Akima Rugojeff näyttää aloittaneen samalla tavalla. Kulkukauppapaluan hänelle myönsi

Kuopion läänin kuvernööri lokakuussa 1901. Kauan Akima ei kuitenkaan viihtynyt Savossa, sillä jo seuraavana vuonna hän hankki uuden luvan Turun ja Porin lääniin.

*

Vuosilta 1900 -1903 on saatavissa myös virallisia tietoja laukkukauppiaista. Tuolloin oli voimassa kenraalikuvernööri Bobrikoffin vastoin säätyjen tahtoa läpi ajama asetus, jonka mukaan venäläiset (ja siis myös viennan- ja aunuksenkarjalaiset) saattoivat anoa kulkukauppapalua läänien kuvernööreiltä.

Monet käyttivätkin hyväkseen tätä mahdollisuutta laillistaakseen elinkeinonsa. Helena Hoviniemen arkistotutkimusten mukaan kulkukauppapaluan anojia eri lääneissä oli yhteensä lähes 2 000. Tässä luvussa ovat kuitenkin mukana myös eniten venäläiset, laukkurit ja harjurit Nižni-Novgorodin, Pihkovan ja Vitebskin kuvernementeista.

Turun ja Porin läänissä kulkukauppapaluan viennan- karjalaisista hakijoita oli yhteensä 226 miestä, eniten Uhtuasta ja Vuokkiniemestä, Kiestingistä runsaat 50, Oulangasta ja Pistojärveltä

nelisenkymmentä. Kulkukauppapalua evättiin harvoin ja lähes ainoa syy oli hakijan alaikäisyys (16-v.).

Kirjaamisenettely vaihteli eri lääneissä. Vaasan läänissä hakijoiden tuli ilmoittaa myös pitäjä, missä aikoivat kulkukauppaa harjoittaa. Muualla riitti pelkkä lääni. Periaatteessa mikään ei kuitenkaan muuttunut: suku - ja perhesiteet olivat tiiviit ja enimmäkseen oli kyseessä vain ”vanhan työsuhteen” virallistaminen.

**Arkistotutkimukset
sekä teksti:
SAKARI VUORISTO**

Kiitokset

Tutkimustyön kuluessa olen saanut monipuolista apua **Kristian Liewendahlilta** (Semenoff-suku) sekä **Kauko Mattiselta** (Matvejeff-suku). Erityisen kiitoksen lausun Turun maakunta-arkiston virkailijalle **Marika Sundbergille**: hänen avuliaisuutensa ja arkiston tuntemuksensa säästi allekirjoittaneelta viikkokausien turhauttavan etsiskelyn. - SAKARI VUORISTO

kukauppa-asetuksen antamiseen saakka (1859-1900). Suomen historian liseniaattityö 1981.

Nyman Roger: Östkareska gårdfarihandlare in Finland. Pro gradu. Åbo Akademi 1970.

Saaritsa Merja: Maakaupat - ja kauppiat Mikkelin läänissä 1800-luvun jälkipuoliskolla. Suomen historian pro gradu -työ 1989.

Sanoma- ja aikakauslehdet:

Finlands Allmänna Tidning 1830 -1890

Suomalainen Wirallinen Lehti 1830 -1890

Karjalan Heimo

Karjalaisten Pakinoita 1906-1907

Haastattelut/muistiot:

Kristian Liewendahl. 2005 -2006

Kauko Mattisen (Vällingby) 2005 -2006

Arkistot:

Folkloristiska institutiet/Åbo Akademi:

Carl Jacob Granberg: Uppteckningar rörande folk-liv och näringar i Västanfjärd och Hitis. 1947: V Näringarna, 5. Lanthandel. Arkanglare. ss. 204-205

Karjalan Sivistysseura:

Luoto William: Luettelo Suomessa olevista viennan- karjalaisista alun vuotta 1920

Asiapapereita Viennan Karjalaisten Liiton alkua- joilta 1907 IIIb

Karjalan Sivistysseuran historiatoimikunta/Maiju Keynään laukkukauppias-

haastattelut (Simo Salomaa, Matro Salomaa, Anni Loskin, Vasili Saavinen, Marina Takalo, Taimi Timola, V.J. Arhipainen)

Kansallisarkisto:

Kenraalikuvernöörin kanslian arkisto:

KKK 1900 Erik. jaosto fb 2/84, 1900 15/ II, 1900 15/III, 1901, I os. fb 13/164, fb 30/H, 1902 I os. fb 56/57 III, Fa 1798 V-VI-VII /15/V - 1900

Patentti - ja rekisterihallituksen kaupparekisterin arkisto:

Adb (kaupparekisterin lakaneet yritykset)

Turun maakunta-arkisto:

Ab 149 -159 Saap. anomusasioiden diaarit vv. 1900-1903

Eba 1171-1176, 1184-1188, 1194-1196, Saap. anomusaktit 1900-1903

Bq 1 Muut luettelot

Topographica Nikander

Halikon kihlakunnan-

voudin arkisto/TMA

Ac I Elinkeinoilmoitusten diaari 1879-1949

Edb4 Kaupparekisteri-ilmoitukset 1896-1903

Eda 1 Elinkeinoilmoitukset 1880 -1929

B1 Luettelot, sis. luettelo kauppiasta 1875-1905

Valokuvat:

Sagalundin museo,

Åbolandskt bildarkiv,

Turun maakunta-arkisto/To-

pographica Nikander, Kris-

tian Liewendahl, Kauko

Mattinen.